KIZILBAŞ ALEVİLERİNİN DÜŞKÜN OCAĞI

HIDIR ABDAL SULTAN VE OCAK KÖYÜ

Ali YAMAN (M.A)

Anadolu Kızılbaşlarının tek Düşkün Ocağına adını veren Hıdır Abdal Sultan, Anadolumuzun büyük erenlerinden Karaca Ahmed Sultan'ın oğludur. Bilindiği üzere Karaca Ahmed Sultan "Gözcü" olarak nitelendirilir. Şüphesiz Karaca Ahmed Anadolu'ya yerleşen kolonizatör dervişlerindendir. Karaca Ahmed Sultan'ın İstanbul, Manisa ve Afyonda makamları bulunmaktadır. Karaca Ahmed Sultan'la ve Hıdır Abdal Sultan'la ilgili yapılmış en kapsamlı çalışma Mehmet Yaman'a aittir.Ancak ben yapılacak arşiv taraması ve kaynak incelemesi ile daha fazla bilgi elde edilebileceğini sanmıyorum.

Hıdır Abdal'a ilişkin ayrıntılı bir biyoğrafik bilgiden maalesef yoksunuz. Bu durum ne yazık ki Anadolu'nun kolonizasyonu devrinde yaşamış bir çok abdal, baba, dede lakaplı dervişler bakımından da böyledir. Ancak Anadolu'nun bu dönemlerine ait tüm veri yetersizliklerine rağmen varolan bilgilerden bu döneme ilişkin bilgiler elde edilebilir. Tek tek bütün Anadolu erenlerinin yaşamlarının ayrıntılarını öğrenemesek de,o dönem gelişmelerini anahatlarıyla bilmemiz, en azından varolan bilgiler ışığında bazı varsayımlarda bulunabilmemiz mümkün oluyor.

XIII. XIII. yüzyılda Anadolu'da faaliyette bulunan Baba İlyas, Haca Bektaş-ı Veli. Emirci Sutan, Dede Garkın ve Sarı Saltuk gibi oldukça nüfuzlu şeyhler bulunmaktaydı.(bu şeyhlerin güçlerinin boyutunu anlamak için Babailer isyanı (1240) ve sonrasındaki gelişmeleri anımsamak yeterli olacaktır) bugün hala, Dede Garkın ve Sarı Saltuk adlarını taşıyan Alevi Ocakları ve bu ocakların soyundan gelen dedeler bulunmaktadır. Yine Vilayetname'de adlarına rastladığımız ve Hacı Bektaş-ı Veli ile ilişkileri Menkıbevi şekilde anlatılan Kara Donlu Can Baba, Cemal Seyyid, Seyyid Muhammed Hayrani, Hacı Doğrul (Gözü Kızıl) ve Güvenç Abdal'ın adlarını taşıyan Alevi Ocakları da bulunmaktadır. Yine hem Otman Baba menkıbenamesinde, hem de XV. Yüzyılda yaşamış Şeyh Muhyiddin Çelebi'nin Divan'ında adları geçen Samit Abdal (Şeyh Samit veya Samut) ve Hızır (Hıdır) Abdal da Alevi ocaklarında adları yaşayan dervişlerdendir. Babailer hareketinin devamı olarak görebileceğimiz Rum Abdalları'ndan XIV. XV. Yüzyıllarda yaşamış ve Osmanlı Sultanlarıyla Fetih Hareketlerine katılmış bulunan Abdal Musa ve Seyyid Ali Sultan (Kızıl Deli Sultan)ın da Alevi ocaklarında adları bulunmaktadır. Verdiğimiz bu özet bilgilerden anlaşıldığı üzere, bugün Alevi dedelerinin bağlı bulunduğu ocaklar, Dede Garkın, Sarı Saltuk ve Seyyid Mahmud Hayrani, Baba Mansur, Hıdır Abdal gibi yukarıda bazılarını sunduğumuz Alevei-Bektaşi geleneğinin kutsal kabul ettiği dervişlerin adlarını taşımakta olup, Alevi dedeleri ve bu kutsal kişilerin soylarından gelmektedir. İşte Hıdır Abdal Sultan da bu kutsal Anadolu erenlerindendir. Halkın gönlünde taht kurmuş Hıdır Abdal'la ilgili bir çok menkıbe bulunmaktadır ki bunlardan biri şu şekildedir:

“Zamanın İstanbul Padişahının parmağına onulmaz bir yara çıkıyor ve o çağın tıbbi olanakları tedaviden aciz kalıyor. Bu yarayı iyileştirecek hekim bulmak için dört bir yana haberciler salınıyorsa da olumlu bir sonuç alınamıyor.

Rivayete göre padişahın iyileşmekten umudunu kestiği günlerden birinde saraya şu haber geliyor: Mamure’tül-Aziz’in (Elazığ’ın) Arapkir kazasına bağlı OCAK Karyesi’nde ikamet eden Hıdır Abdal adında bir derviş vardır. Bulsa bulsa padişahın derdine bu derviş çare bulabilir...

Bu sevindirici haberi alan padişah, Ocak Köyü’nde yaşayan bu dervişin İstanbul’a getirilmesi için ferman çıkarır ve bu iş için görevlendirdiği posta tatarına konakladığı her yerde yardım edilmesi için buyruk yazar. Bu emri alan tatar deniz yoluyla günlerce yol aldıktan sonra gemiden inip Giresun toprağına ayak bastığında, hal ve hareketleri ile dikkati çeken bir derviş görür ve onunla selamlaşıp, acele ile gitmek isteyince, derviş:

- Acelen ne, niçin biraz nefeslenmiyorsun ve böyle hızla nereye gidiyorsun? Diye sorunca, posta tatarı:

- Padişahımızın yarasına çare bulacağı söylenen Hıdır Abdal adında bir derviş varmış, onu bulmaya gidiyorum,deyince, Hıdır Abdal:

- O aradığın derviş benim ve ben de zaten İstanbul’a gidiyorum deyince, tatar:

-Ey yüce derviş gel birlikte gidelim İstanbul’a, deyince de derviş:

-Var sen gemiye bin, git. Ben kendim varır gelirim, dedi.

Tatar dervişten ayrılıp, gemiye gitmede olsun, Hıdır Abdal onun ardından seccadesini denize salıp, “Ya Allah!” deyip kerametle ve çok kısa bir sürede İstanbul’a varıp, Padişahın sarayının önünde karaya çıkıp saraya doğru gidiyor. Kendini tanıtınca saraya alınıp padişahın yarasına bakıyor ve padişaha diyor ki:

-Padişahım , seninle birlikte sabahleyin iki rekat Hacet namazı kılacağız. Seccadelerimizin altında bir tür ot bitecek. Melheminizi bu ottan yapacağım. Yaranız Allahın izniyle iyi olacak.

Sabah olunca, ikisi birlikte seccadelerini yere serip namaza duruyorlar. Namaz bitince Hıdır Abdal padişaha:

-Seccadenizi kaldırın Padişahım!... diyor.

Padişah seccadesini kaldırınca ot bitmediği görülüyor. Hıdır Abdal Sultan kendi seccadesini kaldırınca, ot yeşerdiği görülüyor.(Düğmecik Otu derler ki bu ot Ocak köyünde mevcuttur.) Bu ottan Hıdır Abdal melhem yapıyor ve padişahın parmağındaki yaraya sürünce, kısa zamanda iyileşiyor.

Hıdır Abdal Sultan’ın maddi-manevi hekimliği sayesinde şifa bulan padişah çok mutlu oluyor ve onun bu iyiliğini karşılamak için:

-Ey kutlu derviş, Sana minnettarım. Dile benden ne dilersin? deyince. Hıdır Abdal:

-Padişahım, benim dünya malına ihtiyacım yoktur. Tek dileğim sizin sağlığınıza kavuşmanızdır, dedi. Bir süre sohbetten sonra saraydan dışarı dolaşmaya çıkıyordu ki, Hıdır Abdal'ın gözü saray kapısının önündeki binek taşına (mermer taşına) ilişiyor ve padişaha:

-Padişahım, ben sizden bu taşı isterim, para pul istemem deyince, padişah:

-Ey derviş baba! Sen bu taşı ne yapacaksın? Hiç bir işe yaramaz. Dilersen ben seni mal, mülk ve altuna gark ederim, dediyse de Hıdır Abdal taşta ısrar edince padişah çaresiz:

-Buyur, al senin olsun bu taş!... dedi

Hıdır Abdal Sultan taşı keramet eliyle kaldırıp, Bismillah! deyip uzaklara doğru atıveriyor ve peşinden:

-Eyvah! Aşut düştü, diyor.

Bu sözüyle attığı bu taşın Ocak Köyü'ne değil de Aşutka'ya düştüğünü bildiriyor. Ve Hıdır Abdal Sultan padişahla vedalaşıp, kendisi ve evlatları adına yazılan fermanı alıp(ki bu fermanda Hıdır Abdal evlatları askerden, vergiden, öşürden muaf tutuluyor) Ocak Köyü'ne geliyor, irşat ve öğretisine devam ediyor... Bu mekıbede ifade edilen olay Alevi ozanların nefeslerine kadar girmiştir. Hüseyin adlı bir ozan bunu şöyle ifade ediyor.

İstanbul'dan mermer taşını attı

Vardı Aşutka'ya bir nişan etti

Ocağın başına türbesin tuttu

Güzel pirim, Karaca Ahmed evladı

Hıdır Abdal Sultan'la ilgili bir başka menkıbe de şöyledir.

"Hıdır Abdal Sultan Sulucakarahöyük'te bulunan PİR HACI BEKTAŞ VELİ'ye vardığında görür ki "ONİKİ HİZMET" görevi sahiplerine bölüştürülmüş, kendisine görev kalmamış. Hıdır Abdal'ın bu duruma çok üzüldüğünü gören HACI BEKTAŞ VELİ :

-Niçin üzülürsün Ya Hıdır Abdal? Deyince:

-Ya Hünkar! Gördüm ki bana bir hizmet kalmamış, ona üzülürüm.. dedi.

Bunun üzerine HACI BEKTAŞ VELİ:

-Ya Hıdır Abdal ! Mahzun olma, sana da "DÜŞKÜNLERİ KALDIRMA" görevi verdim ve sen bütün ocakların başısın. Benden düşen sana gele, fakat senden düşenin de derdine derman olmaya.. dedi.

Bu menkıbenin bir diğer şekli de şu şekildedir.

"Dersim ve havalisindeki oniki kızılbaş ocağının Seyyitleri nasip ve icazet almak üzere,

Kırşehin'inKaracahüyük köyündeki Hacı Bektaş Veli Dergahına davet edildikleri zaman onbiri gitmiş, nasiplerini alarak geri dönmüşler HIZIR ABDAL sonradan tak başına gitmiş,ona nasip kalmamış. Çelebi ona da SÜRGÜN'lere ceza tatbiki için selahiyet vermiş. Bu sebeple Kızılbaşların sürgün cezasının tatbik ve infaz mahalli orası idi."

Hıdır Abdal Sultan'ın türbesinin duvarındaki kitabede 675 Hicri (1277 Miladi) tarihi bulunmaktadır. Selçuklu mimarisi tarzında yapılmış olan bu türbe kitabesinde: "La ilahe illallah, Muhammedün Resulullah. Sülale-i pâk Karaca Ahmed evladından Es-seyyid Hıdır Abdal. Sene: 675"

Hıdır Abdal'ın soyunu bildiren şecereyi, Ocak Köyü'nden ve Hıdır Abdal soyundan olan merhum Abbas Erturan 1951'de Eski yazıdan günümüz Türkçesine çevirtmiştir. Çevrilen Hıdır Abdal seceresinde bazı sözcüklerin okunmayacak kadar bozulmuş olması nedeniyle, çevirinin asıl metnini etkilemeyecek bazı hatalar yapılmıştır. Başlık bölümünde, soyunun seçilmiş olması açıkça belli olan Hıdır Abdal'a ait sarığın saptanması için güvenilir Osmanlı ülkesi nakiblerinden Peygamber soyundan Mehmet oğlu Şeyh Mahmud Hüseyin'in görevlendirildiği bildirilmiştir.

Şecerenin ikinci bölümü, Hz.Muhammed ve onun soyundan gelenlere övgülerle süslenmiştir. Şecerenin Hıdır Abdal'ın soyağacına ait bulunan üçüncü bölümü, kuşku ve güvensizliğin arttığı bir zamanda gerçek durumu, gündüzün nurlu sabahı gibi yansıttığını ve sayılan isimlere sıdk-u ihlas ile doğrulukla bağlanılması öğütlenmiştir. Bu isimler Seyyid Yahya Efendi'den başlayıp, Hıdır Abdal'ın babası Ahmed Karaca'ya kadar uzanmaktadır. Burada bu isimlerin tamamını sıralamıyoruz.

Şecerenin daha sonraki bölümlerinde ise "Hıdır Abdal'ın dalı ve kolunun göklere kadar yükselen ulu bir ağaca benzediği, yeşil sarık sarma yetkisinin bulunduğu, Arapkir Kazası'nda oturduğu, şeref-mukim-i-siyadet (Peygamber Soyundan) ve İmam Zeynel Abidin evlatlarından olduğu anlatılmakta... bunu kanıtlayan temel belgenin de Peygamber soyundan gelenlerin yazıldığı bundan evvelki kurulun tuttuğu sicil defterlerinde kayıtlı ve tasdikli olmasıdır."

Bir başka belgede ise şu bilgiler yer almaktadır:

"Sultan Hacı Bektaş Veli İlliyesine müntesip Gözcü Karaca Ahmed sülalesinden Hıdır /Hızır Abdal evlatlarından Seyyid Ahmed Çelebi tarîk-ı evliyayı (evliya yolunu)kabul edüp yed'ine izni icazet ve inabet verildi...Mürit tutuna ve muhip edine...sene 1251 Hicri (1835 Miladi)"

Hıdır Abdal Ocağı Anadolu Kızılbaş Alevi Ocaklarının en seçkinlerinden biridir. Hıdır Abdal Sultan'ın türbesi ve Ocağa mensup Dedelerin merkezi olan Ocak Köyü, şu anda Erzincan iline bağlı Kemaliye ilçesi, Dutluca bucağı'na bağlı yüksek ve çevreye hakim bir yerde kurulmuştur. Kemaliye ilçesinin eski adı Eğin, Dutluca bucağının eski adı ise Aşutka'dır. Ayrıca eski idari bölümlenmenin durumuna göre Ocak Köyü bazen Elaziz (Elazığ) ve Malatya Arapkir'e bağlı bir yer olarak da zikredilmektedir. Bu ocağın seçkinliği onun sahip olduğu işlevin öneminden kaynaklanmaktadır. Kızılbaş Alevilerindeki sosyal kontrolü sağlayan en önemli

kurumlardan düşkünlük kurumunun diğer Ocak Dedeleri nezdinde bir üst karar makamıdır. Görüldüğü üzere sedece Hıdır Abdal Ocağı adeta bir üst mahkeme işlevine sahiptir. Düşkün Ocağı, Kanlı Ocak gibi adlarla anılan bu ocak Dedeleri, taliplere verilen cezaları yeniden değerlendirme veya iptal etme yetkilerine sahiptiler. Düşkünlük konusunda çekincesi olan ve/ veya karar vermekte zorlanan Anadolu'nun belli bir yöresindeki Dede, talibi Ocak Köyü'ne Hıdır Abdal Sultan Ocağı Dedeleri'ne yollar. Onların vereceği karara uyulur, bu karar tartışılmaz. Talibin kaderini bu karar belirler. Bu gün artık bu işlev sadece tarihi bir realite olmaktan başka bir anlam ifade etmemektedir. Eski Durumla ilgili Nazmi Sevgen şu bilgileri veriyor: "...Bunların(Düşkünlerin) yeniden yola kabulü, pek müstesna hallerde Hacı Bektaş Veli Dergahı'nda veyahut onun icazetini haiz olan Malatya Vilayetinin Kemaliye kazasının Aşukta nahiyesi mıntıkasında Ocaklı'daki Hızır Abdal Ocağında yapılırdı..." " Anadolu Kızılbaş Alevilerince Ocaklar arasında hiç bir fark gözetilmez ve tanınmış Kemaliye'nin Aşutka nahiyesi, ndeki Hıdır Abdal Ocağı müstesna." "...Bilhassa Hıdır Abdal Ocağı Anadolu Aleviliği ve Kızılbaşlığın payeli bir ocağıdır... bu ocak postnişini , Çelebi'ye vekaleten ağır cezaları affetmek selahiyetini haizdir..."

Hıdır Abdal Ocağı ile ilgili M.Nuri Dersimi de şu bilgileri veriyor: "Düşkün Ocağı:Dersim'in Eğin kazasına bağlı Ocak Köyünde yalnız bir tekke vardır. Bu tekkede Pir Sultan Abdal ve Düşkün Ocağı Seyitleri vardır. Mezkur Tekke Eğin mıntıkasının ziyaretgahıdır. Mustafa Kemal Devrinde bütün tekkeler ve zaviyeler kapandığı halde mezkur köydeki tekke asla kapatılamamış... umum ziyaretçiler bu ziyaretgahı daima ziyaretten vazgeçmemişlerdir. İşte bu tekkeden başka gerek Dersim'in ve gerekse Şarki Anadolu'nun hiç bir mahalle ve mıntıkasında düşkün ocaklarına ait hiç bir ziyaretgah veyahut tekke mevcut değildir..."

Ocak Köyü dışında da Hıdır Abdal Soyundan Sülalelere rastlanmaktadır. Bu neden kaynaklanmaktadır bunada kısaca değinelim.

Alevi Ocakları arasında kökeni hala açıklığa kavuşmamış bir hiyeraşik yapılanma söz konusudur. Ocakların bir bölümü, başka ocaklara bağlıdır. Bağlı olan ocak ise pir ocağı olarak adlandırılır. Hıdır Abdal Ocağı Dedelerine Sivas ve Eskişehir gibi yerlerde de rastlanmasının nedeni bize göre, özellikle XVI. Yüzyıldan itibaren Kızılbaş Alevi zümrelerinin zaman zaman merkezi idare ile yaşadıkları sürtüşmeler sonucunda gerçekleşen göçler ve sürgünlerle ilgilidir. Bu göçler ve sürgünler sonucunda kimi ocaklara mensup dede ailelerinin göçmeleri ve gittikleri yerde aynı veya başka adlar altında ocakların ortaya çıkması, ancak önceki ocaklarına kendilerine bağlı saymaları kuvvetle muhtemeldir.

Yine Hıdır Abdal soyundan olan araştırmacı Gülağ Öz'ün tespitlerine göre Hıdır Abdal Ocağı'na mensup Dedelerin bulunduğu yerler şu şekildedir.

- Sivas, Şarkışla; Sivas, Divriği Höbek Köyü, Sivas, Kangal Dışlık Köyü; Sivas, Ulaş Ovacık Köyü

- Yozgat, Sorgun Çayözü Köyü, Yozgat Merkez Kışlası, Yozgat, Merkez Kababel Köyü; Yozgat, Merkez Dağyenice Köyü

- Çorum Alaca.

- Gaziantep Merkez
- Eskişehir, Mahmudiye, Toprak Köyü; Eskişehir, Merkez Yeniyapan Köyü.
- Kırıkkale, Sulakyurt Akkuyu Köyü.

Ayrıca yaşanan kırdan kente göç olgusu nedeniyle Türkiye'nin özellikle İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerde ve hatta yurtdışında Hıdır Abdal Ocağı Dedelerine rastlamak olanaklıdır.

Bu makalemizde Hıdır Abdal Sultan Ocağı'nın merkezi Ocak Köyü hakkında da bilgi vermek istiyoruz.

Hıdır Abdal Sultan'ın manevi hatırası ve saygınlığı dolaysıyla, Anadolu'muzun oldukça uzak bir muhitinde bulunmasına rağmen yüzyıllardır ziyaretçiler tarafından akın edilen bir yer olmuştur. Öyle ki daha eski zamanlarda Alevi talipler hastalık veya dileklerinin gerçekleşebilmesi için buraya ziyarete yürüyerek gelmeyi makbul sayarlardı. Ocak Köyü yaz boyunca onbinlerce ziyaretçinin akınına uğrar. Ziyaretçiler kurban ve lokmalarıyla buraya gelirler. Kurbanların iki farklı şekilde adandığını görüyoruz.

1-Kurban sahibi kurbanı orada kestirir ve kurban Ocak Köyü'ndeki o sırada varolan hane sayısına bölünerek, adları okunmak suretiyle " Tekke'nin Önü" olarak adlandırılan yerde dağıtılır. Burada zaman zaman ben de bu kurban payı dağıtma işleminde bulundum.

2- 2- Kurban sahibi kurbanı kestirir ve bu kurbanın etiyle bulgur pilavı pişirilir. Yine bu pilav da köyde bulunan hane sahiplerine ve misafirlere dağıtılır.

Ziyaretçiler kurban dışında yanlarında getirdikleri lokmaları orada dağıtmayı da büyük bir sevap sayarlar. Yüzyıllardır yerleşmiş geleneğe göre belli talip aileler Ocak Köyü'nde bulunan Dedeleri olarak kabul ettikleri belli dede evlerini ziyaret ederler. Ziyaretçiler Ocak Köyü'nden ayrılırken kurban eti lokması, etli pilav ve Tekkenin Önü'nde akan tarihi çeşmenin suyunu yanlarında götürürler ve gelmeyen insanlara Hıdır Abdal Lokması olarak verirler. Bu lokmaların dertlere deva, hastalara şifa olacağı yönünde bir inanç vardır.

Köy son zamanlarda oldukça gelişmiş ve çok yönlü etkinliklere ve gelişmelere sahne olmuştur. Bunları özet olarak vermek istiyorum. Köyün tarihsel olarak bir inanç merkezi olma özelliğine yeni yapılan bir Cemevi ,Konukevi , Müze, Kitaplık, Taşfırın ve Park da eklenince bu inanç merkezi ulusal ve uluslararası alanda haklı bir tanınmışlığa layık olmuştur. Kimi büyük şehirlerde bile Müze ve Kitaplıkların olmadığı gerçeği 2000 m, yükseklikteki Ocak Köyü'nün bu ününü haklı kılmaktadır. Kitaplık 20 bin kitaptan oluşmaktadır. Müzede çok değerli eski eserler sergilenmektedir. Ayrıca köyde Atatürk Meydanı,Cem evi, Çamaşırhane ve Hamam, Mesire yeri Yas Pağarı, Helikopter Alanı, Yazlık Aşevi gibi herkesin yararlanabileceği yerler bulunmaktadır. Tüm bu özellikler Ocak Köyü'nü Türkiye çapında özel bir konuma getirmiştir. Bu makalemi Hıdır Abdal Sultan'a ithafen Mehemmed mahlası bir Alevi Ozanınca söylenmiş bir nefesle sonlandırmak istiyorum.

Ne yaman müşküle düştü halimiz

Yetiş Hıdır Abdal Gözcü Karahmed

Gözümden akıttım kanlı yaşları

Yetiş Hıdır Abdal Gözcü Karahmed

İstanbul'dan mermer taşın atarsın

Car deyince carımıza yetersin

Kusurum çok ise sen affedersin

Yetiş Hıdır Abdal Gözcü Karahmed

Bir yandan gelir gam ile firak

Şad olam dedikçe basıyor merak

Bir taraftan uyar ürüşan çırak

Yetiş Hıdır Abdal Gözcü Karahmed

Gam ile geçirdim şunda beş günü

Aldırdım aklımı oldum şaşkını

Senin şanın kaldırmaktır düşkünü

Yetiş Hıdır Abdal Gözcü Karahmed

Yine sizden ola bize bir himmet

Muhammed aşkına eyleyin imdad

Muratlar verici elaman mürvet

Yetiş Hıdır Abdal Gözcü Karahmed

Nasib kısmet kesilmiş mi bilemem

Dîdelerim kanla doldu silemem

Ağlamışım takatım yok gülemem

Yetiş Hıdır Abdal Gözcü Karahmed

MEHEMMEDİM düştü âh ile zâra

Var mı benim gibi bir bahtı kara

Yine erenlerden ola bir çare

Yetiş Hıdır Abdal Gözcü Karahmed

Ali Yaman İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyasi Tarih Anabilim Dalında "Alevilik'te Dedelik Kurumu ve İşlevleri" konulu teziyle yüksek lisans yaptı. Halen aynı enstitüde Alevilik konusunda hazırladığı "Değişim Sürevinde Alevilik" konulu doktora tezine yönelik çalışmalarını sürdürmektedir.

Mehmet Yaman, büyük Türk Akıncısı-Evliyası-Hekimi Karaca Ahmed Sultan Hazretleri, İstanbul l974. Ayrıca Mehmet Şimşek'in de Hıdır Abdal'la ilgili bir çalışması bulunuyor.

Bu konuda bk. Abdulbaki Gölpınarlı, "Kızılbaş"md. ,İslam Ansiklopedisi. ,c.VI, S.792: Mehmet Yaman ,agy,3.b., İstanbul,l989, s.l40: Ahmet Yaşar Ocak, Osmanlı İmparatorluğu'nda Marjinal Sûfîlik:Kalenderîler (XIV-XVIII. Yüzyıllar) Ankara, TTK yayınları l992, s.l02.

Bu menkıbe için bk: Mehmet Yaman, Hıdır Abdal Sultan ve Ocak Köyü, İstanbul,1989 ss.21-2

Hıdır Abdal Sultan'la ilgili diğer menkıbeleri biz burada vermeyeceğiz. Bunlar için bk: Kutlu özen, Divriği Evliyaları, Sivas, 1997 ss.178-183.

Bu konuda bk:Nazmi Sevgen, Zazalar ve Kızılbaşlar, İstanbul, 1946,ss223-224.

Bu belgeyi ocak köyü'nden Abbas Erturan, Musaefendigil'in Muharrem Efendi'den alıp sonradan iade etmiş, tarihi okunmayan bu fermanı 1951'de İstanbul l5. Noter Hamdi Selçuk'a onaylattırmıştır.

Sevgen agy, s..223.

Sevgen agy ,s.256

Sevgen agy, s.255

Vet.Dr.M.Nuri Dersimi, Hatıratım,Haz. Mehmet Bayrak, Ankara, Öz-Ge Yayınları, l992 s.l49-150.

Bu konuda ayrıntılı bilgi yakında yayınlamayı umduğumuz Kızılbaş Alevi Dedeleri ve Ocakları çalışmamızda bulunuyor.

Bu hiyeraşik yapılanmada, en güçlü ve üstün ocakların İmam Zeynel Abidin'e bağlı olanlar(soyundan gelenler) olduğu görüşü pek sağlıklı görünmüyor. Hepsi evlad-ı Resul olduğuna göre, böyle bir ayrım dayanaksız olur. Kimi dedelerin iddia ettikleri bu görüş için bk. Muharrem Naci Orhan, "Politikacıların Alevi-Sünni Kışkırtmasının..."

TÜRK YURDU, sayı88, Aralık 1994 ss. 66.67.

Anadolu'da zaman zaman yaşayan bu sürgünler konusunda Prof. Ö.L.Barkan "Anadolu'dan Rumeliye yapılmış olan tahcir ve iskânlar arasında, yeni fethedilen memleketleri iskân hususunda adama olan ihtiyaçtan ziyade anavatanda siyasî maksatlarla yapılan sürgünleri de zikdetmek lazım gelir.."diyor. Bu konuda bak., Ömer Lütfi Barkan, "Osmanlı İmparatorluğunda bir iskan ve kolonizasyon metodu olarak sürgünler", İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, c XV,1953, No:1-4,s.228.

Ben bu bilgileri ocak köyü'ndeki yaşlılarla görüşmelerimden edindim. Ayrıca Ortaokul öğrenimimi de burada tamamladım ve sonraları yaz aylarında köyüm olan Ocak Köyünü ziyaret ettim. Anlattıklarım bu sıralardaki doğrudan gözlemlerime dayanmaktadır.

Hıdır Abdal Sultan için eski ve yeni halk ozanlarımızca söylenmiş birçok nefes bulunmaktadır. Ben burada sadece birini vermekle yetineceğim.(Bu nefes, Mehmet Yaman'ın büyük babası ve o dönemin mürşidi Mehmet Yamak- Zâde'ye aittir.)